

M. aan de Stegge
9 JULI 2015

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Veiligheidsregio Twente
De voorzitter van de Veiligheidsregio Twente
t.a.v. de heer mr. G.J. de Graaf
Postbus 1400
7500 BK Enschede

Veiligheidsregio Twente	
Ingekomen post	
Registratienummer: 15005577	
Kolom:	
Datum	15 JULI 2015
Paraaf	
DB VRT	23 sept. 2015
AB VRT	12 okt. 2015
Kopie:	H. Meuleman, J. Ellenbroek

**DGBK/Directie
Arbeidszaken Publieke
Sector**
Programma Veilige Publieke
Taak

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk

Contactpersoon
M.H. van Poeljik

T 06 - 52 80 93 04
marleen.poeljik@minbzk.nl

Datum 6 juli 2015
Betreft Subsidieverlening Veilige Publieke Taak 2015-2016

Kenmerk
2015-0000325377

Uw kenmerk
VRT/15003827

Geachte heer De Graaf,

Hierbij bevestig ik de ontvangst van uw subsidieverzoek van 26 mei 2015 (kenmerk VRT/15003827) voor de financiering van uw geplande activiteiten in het kader van een veilige publieke taak in de VPT-regio Twente in de periode 2015 en 2016. Onder verwijzing naar artikel 2, lid 2, van de Kaderwet Overige BZK-subsidies en het Kaderbesluit BZK-subsidies, bevestig ik hierbij dat ik u hiervoor een subsidie verleen van maximaal € 75.000,-.

Aan deze subsidieverlening zijn de volgende voorwaarden verbonden:

- de in het subsidieverzoek genoemde sporen worden uitgevoerd via de concrete activiteiten zoals die staan genoemd in het als bijlage bijgevoegde activiteitenplan voor 2015 en 2016 (de 'matrix'). De activiteiten voor 2016 staan daar nog niet nader in gespecificeerd; wij vragen u in het najaar 2015 meer duidelijk te geven over de planning van activiteiten in 2016.
- over de uitvoering van de activiteiten vindt periodiek overleg plaats met het programma Veilige Publieke Taak. Dit geldt specifiek voor de invulling van de activiteiten in 2016, aangezien die nog niet in het activiteitenplan zijn gespecificeerd;
- de subsidie is uitsluitend bedoeld voor de dekking van de werkelijke kosten van de in uw subsidieaanvraag genoemde activiteiten;
- zodra aannemelijk is dat activiteiten waarvoor de subsidie is verleend niet tijdig of niet volledig zullen worden uitgevoerd of dat niet (geheel) aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen zal worden voldaan, moet dit schriftelijk worden gemeld;
- de subsidieperiode loopt vanaf de datum van dit besluit tot en met 31 december 2016;
- de kosten van activiteiten verricht voor de ingangsdatum van de subsidieperiode kunnen niet ten laste van deze subsidie worden gebracht;

- binnen drie maanden na afloop van de subsidieperiode (uiterlijk 1 april 2017) verwacht ik van u een vaststellingsaanvraag inclusief een accountantsverklaring en een schriftelijke eindverantwoording waarin u aangeeft:
  - o dat de activiteiten zijn verricht, voorzien van een korte toelichting;
  - o in hoeverre de activiteiten hebben bijgedragen aan het bereiken van het doel van het project;
  - o dat aan de gestelde verplichtingen is voldaan.

Datum
6 juli 2015
Kenmerk
2015-0000325377

Op basis van deze vaststellingsaanvraag zal de subsidie definitief worden vastgesteld.

Het bedrag van € 75.000,- zal zo spoedig mogelijk na verzending van deze brief bij wijze van voorschot aan u worden overgemaakt op rekeningnummer NL50 RABO 0154667013 ten name van Veiligheidsregio Twente, onder vermelding van 'Traject Veilige Publieke Taak 2015-2016 regio Twente'.

Volledigheidshalve attendeer ik u erop dat ik op grond van artikel 4:46 van de Algemene wet bestuursrecht bevoegd ben de subsidie op een lager bedrag vast te stellen indien de aan de subsidie verbonden verplichtingen niet of niet in voldoende mate zijn nageleefd.

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Indien u nog vragen heeft, kunt u zich wenden tot onze accountmanager Ilse Zuijderwijk (06 - 31 62 25 54; Ilse.Zuijderwijk@minbzk.nl).

Ik wens u succes toe bij de uitvoering van uw activiteiten in het kader van een veilige publieke taak.

Hoogachtend,
De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
namens deze,

L.D.P. Lombaers
Directeur Arbeidszaken Publieke Sector

Overeenkomstig de Algemene wet bestuursrecht kan tegen deze beschikking door een belanghebbende bezwaar worden gemaakt. Daartoe moet binnen 6 weken na de datum van verzending van deze beschikking een bezwaarschrift worden ingediend bij de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Postbus 20011, 2500 EA Den Haag. In het bezwaarschrift moet worden aangegeven waarom de beschikking niet juist gevonden wordt. Bij het bezwaarschrift dient een kopie van deze beschikking en van eventuele andere op de zaak betrekking hebbende stukken te worden gevoegd.

> Retouradres Postbus 16950 2500 BZ Den Haag

Veiligheidsregio Twente
Aan de Voorzitter
Postbus 1400
7500 BK ENSCHEDE

1^e van 2 exempl.

Veiligheidsregio Twente		
Ingekomen post		
Registratienummer: 15004474		
Kolom:		
Datum	05 JUNI 2015	Paraaf
DB VRT	23 sept. 2015	
AB VRT	12 okt. 2015	
Kopie:		

Datum 2 juni 2015
Onderwerp Resultaten VPVM 2011-2014

Geachte heer/mevrouw,

Graag informeer ik u over de resultaten van het Vraaggestuurde Programma Veilige Maatschappij 2011-2014 (VPVM). Dit programma is gericht op versterking van de wetenschappelijke kennisbasis van TNO; kennis die vervolgens benut kan worden door de publieke veiligheidspartners.

Het ministerie van Veiligheid en Justitie is regievoerend departement voor het VPVM en brengt namens vele publieke veiligheidspartners onderzoeksbehoeften in bij TNO. Deze partners participeren vaak in de onderzoeken die TNO uitvoert.

Bijgaand treft u vijf Infographics aan die een overzicht geven van de resultaten van elk onderzoeksthema van het programma. De onderzoeksthema's voor het VPVM 2011-2014 waren:

1. Herkennen afwijkend gedrag;
2. Activering van burgers en burgerparticipatie;
3. Slimmer omgaan met grote hoeveelheden informatie;
4. Beter benutten van informatiestromen en samenwerking;
5. Cybersecurity.

Voor meer informatie kunt u terecht bij de heer Ron Hanoeman van het Innovatieteam van mijn ministerie (h.hanoeman@nctv.minvenj.nl, 06-5073 8516) en de heer Bert Don van TNO (bert.don@tno.nl, 06-5317 2302). Tevens kunt u voor specifieke vragen contact opnemen met de contactpersonen die in de Infographics zijn genoemd.

Het volledige rapport, waar de Infographics onderdeel van uit maken, is te vinden op de link:
https://www.tno.nl/media/5024/thema_maatschappelijke_veiligheid_2014.pdf

Jaarlijks wordt door het ministerie van VenJ gevraagd welke onderzoeksbehoeften er bij uw organisatie leven ten behoeve van dit doorlopende programma. Een lijst met contactpersonen - waar het verzoek reeds aan is verzonden - is te vinden in de bijlage.

**Directie Strategie en
Bedrijfsvoering**
Strategie

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 16950
2500 BZ Den Haag
www.nctv.nl

Contactpersoon

H. Hanoeman
Strategisch Relatiemanager
T 06 50 73 85 16
h.hanoeman@nctv.minvenj.nl

Ons kenmerk
644163

Bijlagen
6

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Ik dank u hartelijk voor de prettige samenwerking die we hebben, en hoop dat deze Infographics helpen om de beschikbare kennis bij TNO beter toegankelijk te maken.

**Directie Strategie en
Bedrijfsvoering**
Strategie

Met vriendelijke groet,
De Minister van Veiligheid en Justitie,
namens deze,

Datum
2 juni 2015

Ons kenmerk
644163

H.W.M. Schoof
Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid

TOPIC 1: HERKENNEN VAN AFWIJKEND GEDRAG

WAT IS AFWIJKEND GEDRAG?
 Afwijkend gedrag is gedrag dat voorafgaat en gerelateerd is aan criminele activiteiten

WAAROM ONDERZOEK?

Succesvol veiligheidstoezicht is afhankelijk van de capaciteit om vroegtijdig te beoordelen of er sprake is van een incident, vergrijp of delict. Dat is een complexe taak bij luchthavens, openbaar vervoer, beurzen, buitenwijken, musea, overheidsgebouwen, evenementen en winkelcentra. Het onderkennen van afwijkend gedrag kan bijdragen aan het voorkómen van veiligheidsincidenten; daarbij is het essentieel binnen de grenzen te blijven van wat ethisch verantwoord en legitiem is

WAT HEBBEN WE HIERAAN?

Beveiliging op basis van afwijkend gedrag biedt mogelijkheden om vroeger op dreigende incidenten in te spelen of om daders op heterdaad te betrappen.

VOOR WIE?

Publieke en private partijen met een belang bij veiligheid, zoals politie, Douane, KMar, Ministerie van Defensie, gemeenten, particuliere beveiligingsorganisaties, videosurveillance systeemintegrators, beheerders van vitale infrastructuur, en inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

DE OMGEVING

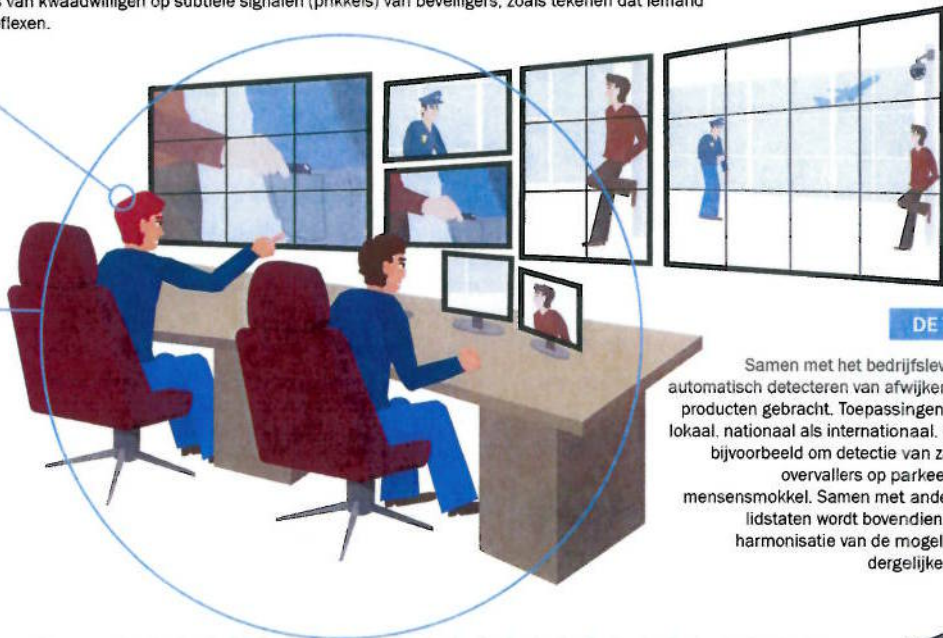
De bestudering van psychologische en fysiologische achtergronden van afwijkend gedrag maakt dat we nu beter begrijpen wat de psychologische mindset is van kwaadwilligen. Dit maakt dat veiligheidsprofessionals beter kunnen inspelen op de verschillende elementen die van belang kunnen zijn: denk aan bewuste en onbewuste reacties van kwaadwilligen op subtiele signalen (prikkel) van beveiligers, zoals tekenen dat iemand beveiligingsmaatregelen vermijdt, stress en reflexen.

DE PROFESSIONELE BEVEILIGER

De opgebouwde inzichten van benodigde competenties voor beveiligers zijn benut voor aanpassing van trainingen en selectieprocedures. Onder andere de Politieacademie en een privaats selectie- en wervingsbureau benutten dit nu al in de praktijk

DE ORGANISATIE

Samenspel tussen beveiligers, operator van de toezichtcentrale en een afgestemd waarnemingsstelsel zijn cruciaal voor het snel inspelen op dreigend crimineel gedrag. Het onderzoek heeft o.a. geleid tot een methode voor vroegtijdig detecteren van zakkenrollerij. Met een bedrijf en ondersteuning vanuit het ministerie VenJ wordt nu software daarvoor ontwikkeld in een publieke transport-omgeving met vele duizenden camera's.

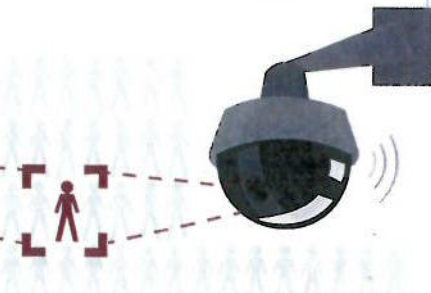

DE TECHNIEK

Samen met het bedrijfsleven wordt het automatisch detecteren van afwijkend gedrag tot producten gebracht. Toepassingen zijn er zowel lokaal, nationaal als internationaal. Het gaat dan bijvoorbeeld om detectie van zakkenrollerij, overvallers op parkeerplaatsen en mensensmokkel. Samen met andere Europese lidstaten wordt bovendien gewerkt aan harmonisatie van de mogelijkheden van dergelijke technologie.

DE TOEKOMST?

De ontwikkelingen gaan door en nieuwe uitdagingen ontstaan: Hoe kan met behulp van mobiele en mensgedragen intelligente sensoren een hogere effectiviteit worden bereikt?

VRAAGGESTUURD PROGRAMMA VEILIGE MAATSCHAPPIJ TOPIC 2: ACTIVERING VAN BURGERS

WAT IS ACTIVERING VAN BURGERS?

Veiligheidsorganisaties lukt het niet om overal veiligheidsproblemen te voorkomen en op te lossen. De politie agent kan niet op elke hoek van de straat staan en de brandweer en andere hulpdiensten hebben altijd minuten nodig om bij een incident te komen. Door samenwerking met burgers zijn veiligheidsproblemen beter te voorkomen en is sneller handelen bij incidenten mogelijk.

BURGERS

WAT HEBBEN WE HIERAAN?

Hulpdiensten, zoals brandweer, GHOR en politie kunnen de resultaten benutten voor het inzetten van vrijwilligers en de communicatie met burgers en bedrijven.

Veiligheidsregio's en gemeenten kunnen gericht maatregelen treffen bij incidenten en rampen, maar ook bij grootschalige evenementen.

Verder kunnen bv. zorginstellingen en projectontwikkelaars bij het ontwerp van locaties beter rekening houden met mogelijkheden tot vergroting van de zelfredzaamheid en van preventie van veiligheidsincidenten.

WAAROM ACTIVERING VAN BURGERS?

Het rood-witte lint wordt waar mogelijk achter wegen gelaten en krachten worden gebundeld. Bij overstromingen in Duitsland dienden zelf georganiseerde groepen burgers zich aan om te helpen. De zoektocht naar vermiste kinderen bleek 100.000 burgers te activeren om te helpen zoeken. Slim en effectief communiceren en het organiseren van zulke hulp-capaciteiten zijn noodzakelijk.

BETREKKEN VAN BURGERS OP NIVEAU VAN DE STRAAT

Op het niveau van de straat kunnen burgers direct bijdragen aan de veiligheid in hun eigen leefomgeving. Voor het voorkomen van woninginbraken, vandalisme of signaleren van verdacht gedrag zijn zij vaak de eersten die hier iets van merken. Het onderzoek heeft geresulteerd in hulpmiddelen om bewoners te ondersteunen bij het zelf meer grip krijgen op de veiligheid van hun huis, buren en straat: www.claimjestraat.nl

doelgroep
+
doelstellingen

EFFECTIEVERE COMMUNICATIE

Uit onderzoek blijkt dat het vertrouwen van burgers centraal staat als het om crisiscommunicatie gaat. Dit vertrouwen kun je winnen door tijdig te communiceren en voldoende informatie te geven. Juist doseren en interactie via de slimste kanalen is essentieel voor de effectiviteit. Een communicatie-dash board helpt bij keuzes. Als je burgers meeneemt in je afwegingen, zullen ze vaker actief bijdragen aan de oplossing van een incident.

Hoe boodschappen bij crisiscommunicatie overkomen is in een virtuele omgeving met gesimuleerde scenario's onderzocht. De resultaten zijn vertaald naar de benodigde competenties van communicatieadviseurs. In een vervolgtraject met bedrijven en een gemeente wordt nu een serious game voor crisiscommunicatie ontwikkeld voor trainingen.

DE TOEKOMST?

Het veiligheidsdomein en burgers moeten netwerken bouwen. Professionals zullen hun werkwijze flexibeler moeten inrichten, zodat er ruimte is voor de inzet die burgers met hun kennis en kunde kunnen leveren. Burgers meer betrekken bij training en oefening is een interessante optie.

MAATREGELEN OM ZELFREDZAAMHEID TE VERGROTEN

Een model voor veiligheidsregio's, gemeentes en projectontwikkelaars om voor een bepaald gebied of een wijk inzicht te krijgen in fysieke veiligheid, gevaarlijke stoffen, overstroming en sociale veiligheid.

In dit model zijn karakteristieke gegevens opgenomen, zoals bijvoorbeeld op het aantal mensen, het soort gebouwen en voorzieningen en de risicobronnen. Zo kun je inzoomen op een situatie en maatregelen nemen waarvan je hebt gecheckt of ze effectief zijn.

PROFIELEN VAN VRIJWILLIGERS

Veiligheidsorganisaties kunnen vrijwilligers gericht binden en vinden op basis van een profiel. Om dit te achterhalen is een keuzetool ontwikkeld. Het ontwikkelde instrument is een goede manier om burgers te activeren tot het doen van vrijwilligerswerk, dat het beste bij hen past.

- waarden sociaal bescherming leren carrière persoonlijke groei
- waarden sociaal bescherming leren carrière persoonlijke groei
- waarden sociaal bescherming leren carrière persoonlijke groei

Wat motiveert burgervrijwilligers?

WAAROM?

Er is een overvloed aan data uit diverse (open en gesloten) bronnen waar meer mee gedaan kan worden in de veiligheidsketen; van handhaving, hulpverlening en crisisbeheersing tot opsporing.

Het wordt niet alleen meer, maar ook complexer om informatie tot intelligence te verwerken, te duiden en snel en effectief voor besluitvorming in te zetten. Slim samenwerken tussen overheid, bedrijven en burgers wordt mogelijk door een betere ondersteuning van menselijk handelen middels technologische en procesmatige innovaties.

WAT?

Dit programma vergroot de heterdaadkracht door slim gebruik te maken van beschikbare informatie en dit op te werken tot intelligence, via nieuwe bronnen zoals Sociale Media of The Dark Web. De fysieke en digitale wereld wordt veiliger bij een betere informatiepositie.

Vroegsignalering van dreigingen en zelfs voorspellend vermogen maakt dat preventie en inzet van middelen effectiever en efficiënter wordt. Zo komt er meer analysecapaciteit beschikbaar daar waar de mens nog cruciaal is voor betekenisgeving en besluitvorming, waardoor er ruimte ontstaat voor betere samenwerking.

VOOR WIE?

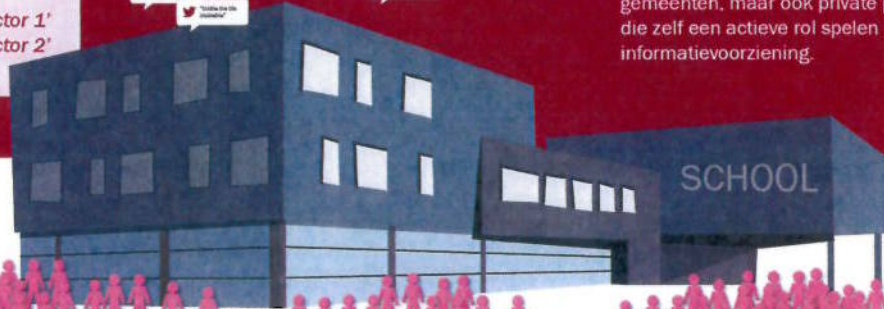
Partijen uit de veiligheidsketen zoals de Nationale Politie, NCTV, KMar, diverse opsporings- en inlichtingendiensten, veiligheidsregio's en gemeenten, maar ook private partijen en burgers die zelf een actieve rol spelen in informatievoorziening.

Vroegsignalering van dreigingen op sociale media

SOCIAL MEDIA PROFIEL

Mr. Freeze
15 jaar
4083 berichten

'potentiele risicofactor 1'
'potentiele risicofactor 2'
385 likes

Een visie op effectief gebruik van social media in de veiligheidsketen. #sm@ooV

Het herkennen en voorkomen van informatie overload.

Predictive policing: het voorspellen van misdaad op basis van meervoudige databronnen.

Analyses van nieuwe incidentsoorten, zoals de social media analyse van Project X Haren.

Digiteren, een uitbreiding van het interventiepalet op social media met o.a. online gedragsbeïnvloeding.

Betere duiding van online dreigingen door semi-automatisch context te bieden middels de 7 gouden W's: wie, wat, waar, wanneer, waarom, waarmee en welke wijze?

Slim samenwerken en herkennen van nieuwe patronen in grote hoeveelheden data, zoals rondtrekkende dadergroepen (mobiel banditisme).

Dark Web Monitoring platform, waar nieuwe activiteiten en interventies onderzocht worden.

Trainen van 'digitaal leiderschap': Burgemeestersgame met digitale dilemma's uit meerdere incidenttypen met een digitale component, zoals de online bedreiging van de scholen in Leiden

VRAAGGESTUURD PROGRAMMA VEILIGE MAATSCHAPPIJ

TOPIC 4: BETER BENUTTEN VAN INFORMATIESTROMEN EN SAMENWERKING

WAT IS BETER BENUTTEN VAN INFORMATIESTROMEN EN SAMENWERKING?

Snel weten wat er aan de hand is ondersteunt hulpdiensten bij het ontwikkelen van een inzetplan dat met partners is afgestemd. De focus ligt op bespreken hoe je het incident samen gaat aanpakken. Het gaat om de transitie naar van 'Samen Delen (1)' naar 'Samen Werken (2)'.

Als functionarissen van verschillende organisaties elkaars werkwijzen en processen kennen en begrijpen, draagt dat bij aan een effectievere bestrijding van incidenten. Dit leidt tot goed samenspel in de CoPI-bak en het Regionaal Operationeel Team.

WAT HEBBEN WE HIERAAN?

Echt samenwerken gaat dieper dan het verdelen van taken en combineert de sterke kanten van de betrokken organisaties. Dit is bij een ramp of crisis van groot belang voor het beperken van schade en overlast, tijdswinst en het beperken van de onrust bij burgers.

Het onderzoek helpt om in een steeds dynamischer partnerlandschap voor crisismanagement de slagkracht te versterken. Het gaat in de verantwoordelijke teams om het ontwikkelen van een sterke "backbone" met een gedreven leider en soepele aansluitingsmogelijkheden voor alle partners.

DE KRACHT VAN SAMENWERKING

Welke factoren bepalen of partners in teamverband goed kunnen samenwerken of niet? Essentieel is een goed inzicht in elkaars organisaties, achtergronden, drijfveren, werkwijzen en procedures. Functionarissen met een rol in een crisisteam moeten ook naar zichzelf kijken. De door TNO ontwikkelde Mirror-systematiek helpt inzicht te verschaffen in teamkenmerken en psychologische mechanismen die de samenwerking beïnvloeden.

SOCIALE EN FYSIEKE INCIDENTBESTRIJDING

De scheiding tussen fysieke en sociale veiligheid blijkt niet zo zwart-wit te zijn. Immers, incidenten kunnen een sterk fysieke aard hebben (een brand), maar tegelijkertijd een sociale aanleiding hebben en in de nasleep van een incident kan een sociale impact (maatschappelijke spanningen) overheersen. VISI is een tool dat helpt om grote hoeveelheden informatie te structureren en het overzicht te krijgen van welke informatie relevant is en welke partij deze informatie heeft. Echter, dit type werk blijft mensenwerk, waarbij het van belang is dat de AOV/OOV'er over competenties beschikt zoals analyserend vermogen, omgevingsbewustzijn en flexibiliteit.

GROEIEMODEL NETCENTRISCH WERKEN

WAAROM EEN PROGRAMMA OVER SAMENWERKING?

In het veiligheidsdomein is samenwerken cruciaal. Multidisciplinair samenwerken wordt complexer naarmate het partnernetwerk in de veiligheidswereld groeit. De wil tot samenwerking is breed aanwezig, maar het blijkt in de praktijk best ingewikkeld.

VOOR WIE?

Voor alle betrokken partners bij een incidentbestrijding; brandweer, politie, geneeskundige diensten, gemeenten, Defensie, weg- en natuurbeheerders, vertegenwoordigers van vitale infrastructuur, ...

MULTIDISCIPLINAIRE SAMENWERKING

Rollen en taken moeten helder worden onderscheiden. Zo zal het CoPI zich meer op de operationele aspecten moeten richten en zal het ROT zich de vraag moeten stellen wat de context van het incident is. Zowel sociaal-maatschappelijk als bestuurlijk, of misschien zelfs politiek.

Netcentrische informatiedeling is een belangrijke voorwaarde. Dat is niet alleen een kwestie van techniek, maar ook van coördinatie op het 'metaniveau'. Bepalen wie wat kan en moet doen kan sneller. Dat maakt het team effectiever. De gerealiseerde inzichten heeft TNO ingebracht in de Landelijk Werkgroep Netcentrische crisisbeheersing en zijn oa. opgenomen in het Referentiekader Netcentrische Crisisbeheersing.

DE LEERCYCLUS

Multidisciplinair samenwerken is ook een kwestie van leren en trainen. Daarom is het nuttig om ervaringen van eerdere incidenten in oefeningen te vertalen. Dat blijkt in de praktijk een lastige opgave. TNO heeft nu een model voor de leercyclus ontworpen, waarmee een evaluatie van oorzaken en mogelijke interventies structureel wordt uitgewerkt. Het testen van de ontwikkelde interventies moet bewijzen hoe het gewenste resultaat gehaald kan worden. Pas dan is er niet alleen een "lesson observed", maar een "lesson learned", die met anderen zinvol gedeeld kan worden.

ONGESCHREVEN REGELS

'Zo doen we de dingen hier'. TNO deed bij de Veiligheidsregio's Utrecht en Noord- en Oost-Gelderland praktijkonderzoek naar het effect van ongeschreven regels op de multidisciplinaire samenwerking. Zo zit er een wereld van verschil tussen teams die geloven dat zij moeten samenwerken en teams die geloven in het versterken van elkaar.

VRAAGGESTUURD PROGRAMMA VEILIGE MAATSCHAPPIJ TOPIC 5: CYBERSECURITY & SOCIETAL RESILIENCE

WAT IS CYBERSECURITY & SOCIETAL RESILIENCE?

De maatschappij wordt steeds afhankelijker van ICT. Cybersecurity gaat over het weerbaarder maken van de maatschappij tegen grootschalige verstoring door cyberincidenten. Het voorkomen van grootschalige maatschappelijke ontwrichting door cyberincidenten vraagt nieuwe maatregelen.

WAAROM ONDERZOEK NAAR CYBERSECURITY?

Omdat ICT een steeds grotere rol speelt binnen vitale voorzieningen zoals elektriciteit, transport en de financiële sector, kunnen grootschalige cyberincidenten een grote maatschappelijke impact hebben. Door de snelheid van nieuwe dreigingen en de hoge mate van geavanceerdheid van aanvallen wordt het steeds moeilijker voor organisaties om zich elk afzonderlijk voldoende te beschermen.

Dit project richt zich op methoden om het gezamenlijke niveau van de bescherming tegen cyberdreigingen te verhogen door samenwerking en kennisdeling tussen overheid en bedrijven uit de vitale sectoren.

VOOR WIE?

Dit programma richt zich voornamelijk op oplossingen en methoden voor de overheid en de vitale sectoren.

WAT HEBBEN WE HIERAAN?

Het project levert methoden en tools voor het delen van gegevens over cyberincidenten, good practices voor het delen van informatie over dreigingen en maatregelen en een overzicht van gegevens en modellen om trends te analyseren en duiden.

1. INCIDENT GEGEVENS DELEN

Om beter te kunnen reageren op cyberdreigingen, is het delen van informatie over dreigingen en incidenten van groot belang. Overheid en de vitale sectoren werken hierin samen waarbij het uitwisselen van dreigingsinformatie tussen overheid en binnen en tussen sectoren cruciaal is voor een snelle respons. Om deze informatie te kunnen delen zijn nieuwe technische protocollen vereist, waarin deze 'Indicators of Compromise' (IoCs) passen.

Het programma doet onderzoek naar standaarden voor uitwisseling van dreigingsinformatie (STIX/TAXII). Hierbij wordt in nauwe samenwerking met de stakeholders geanalyseerd in hoeverre deze standaarden toepasbaar zijn in de Nederlandse context en welke verbeteringen nog nodig zijn. De ervaringen en resultaten worden benut in het Nationaal Detectie Netwerk.

2. METHODEN VOOR HET DELEN VAN INFORMATIE

Bedrijven en sectoren kunnen van elkaars ervaringen leren bij nieuwe typen dreigingen of maatregelen, bijvoorbeeld welke maatregelen waren effectief bij de grootschalige DDoS aanvallen op de Nederlandse banken, welke nieuwe modus operandi zijn te verwachten voor mobiele platforms. Binnen dit project is geanalyseerd welke typen informatie van belang zijn om te delen en wat hiervan de belangrijkste eigenschappen en randvoorwaarden zijn. Dit heeft geleid tot een overzicht van good practices voor het delen van informatie dat ook internationaal zal worden verspreid.

MEERWAARDE VAN EEN PLATFORM VOOR CYBER TRENDWATCHING?

3. TRENDS EN MODELLEN

In de discussie rond de ernst en impact van cyberrisico's is er een gebrek aan objectieve en betrouwbare "facts and figures" en bijbehorende analysemodellen. Het verzamelen van gegevens gebeurt veelal ad-hoc en is niet geharmoniseerd. Om effectieve maatregelen en beleid te ontwikkelen is daarom behoefte aan meer betrouwbare consistente gegevensverzameling en aan modellen om deze te analyseren teneinde deze in te zetten om beleidskeuzes of handelen te onderbouwen.

Een van de ideeën om hier invulling aan te geven is het instellen van een zogeheten CyberPlanBuro, dat zich richt op het systematisch verzamelen en duiden van gegevens. Dit creëert de mogelijkheid om over te gaan van de nu veelal incident gedreven maatregelen naar een evidence based benadering. Binnen dit project wordt nagegaan welke datasets en analysemodellen kunnen worden benut om het inzicht in de cyberrisico's te verbeteren. Voor deelonderwerpen worden de indicatoren en modellen ontwikkeld om te komen tot een totaaloverzicht.

DE TOEKOMST?

De stappen die worden gezet rond het delen van informatie op de verschillende niveaus zal leiden tot een beter inzicht in aard en grootte van de cyber risico's voor de overheid en de vitale sectoren. Door analyse van deze gegevens en het onderkennen van trends zullen snellere en effectievere gezamenlijke tegenmaatregelen nationaal en internationaal mogelijk zijn.

Bijlage:**Lijst contactpersonen uitvraag onderzoeksbehoeften****IFV/VR/GGD-GHOR**

Hans.Versnel@ifv.nl

M.Heijman@brandweernederland.nl

johan.peekstok@ifv.nl

carla.franken@ifv.nl

jdoosje@ggdghor.nl'

Nationale Politie

stefanie.casparie@knp.politie.nl

Nick.Koeman2@knp.politie.nl

irma.de.boer@politieacademie.nl

OM

m.van.barchjansen@om.nl

j.dobbelaar@om.nl

j.van.heems@om.nl

Defensie

EAE.Dobbenberg@mindef.nl

el.flohr@mindef.nl

R.vd.Kamp@mindef.nl

KMAR

KMM.Weijers@mindef.nl

RMF.Nanhekhan@mindef.nl

Belastingdienst

p.spek@belastingdienst.nl

rjc.cremers@belastingdienst.nl

RVO

paul.kruis@rvo.nl

ruben.prins@rvo.nl

Overige organisaties

lheijnen@inspectieszw.nl

jessica.de.lange@kustwacht.nl

marcel.mennen@rivm.nl

o.schuring@nfi.minvenj.nl

Brandweer

VAKVERENIGING
BRANDWEER
VRIJWILLIGERS

Veiligheidsregio Twente	
Ingekomen post	
Registratienummer	15004642
Kopie	
Datum	15 JUNI 2015
DB VRI	23 sept 2015
AB VRI	12 okt 2015
Kopie	Jaar de Skage

4 19/06 '15

Aan:
Veiligheidsregio Twente
T.a.v. het Algemeen Bestuur
Postbus 1400
7500 BK ENSCHEDE

Datum : 11 juni 2015
Betreft : Verzoek om antwoord op vragen PPMO

Geachte heer/mevrouw,

Sinds 1 januari 2011 moeten brandweermensen een Periodiek Preventief Medisch Onderzoek (PPMO) ondergaan. Deze verplichte keuring is opgenomen in hoofdstuk 19a van de CAR-UWO en geldt voor zowel vrijwilligers als beroeps. De testprotocollen van het PPMO zijn momenteel onderwerp van discussie. Dit nadat de Inspectie SZW het gebruik van de Stairmaster (als onderdeel van het PPMO) in de veiligheidsregio Zeeland heeft stilgelegd en bij de Vakvereniging Brandweer Vrijwilligers (VBV) tientallen (bijna)ongevallen/gevaarlijke situaties zijn gemeld.

In verband met een zeer ingrijpend voorval in relatie met dit PPMO richt de VBV zich nu tot alle veiligheidsregio's met een aantal vragen waarop wij graag op korte termijn een antwoord ontvangen.

Enkele maanden geleden is een Brandweer Vrijwilliger (een van onze leden) tijdens het uitvoeren van een fysieke test in het kader van het PPMO getroffen door een hartstilstand. Het feit dat aanwezige collega's direct zijn gestart met reanimeren en het feit dat de testlocatie dicht in de buurt van het ziekenhuis lag, maakten dat een fatale afloop gelukkig is voorkomen.

De VBV is erg geschrokken van dit bericht. Wij vragen ons dan ook af hoe het heeft kunnen gebeuren dat een fysieke test met een opgelegde piekbelasting als onderdeel van het PPMO testprotocol, niet medisch - lees geneeskundig - begeleid wordt door een bedrijfsarts zoals dat voorheen tijdens de fietstest wel gebeurde en waarom dit ernstige voorval niet breed is gecommuniceerd.

Daarnaast bleek na dit ongeval dat de door de veiligheidsregio afgesloten ongevallenverzekering niet voorziet in de dekking van dit soort voorvallen waarbij de vermoedelijke oorzaak van 'binnen uit' (hartfalen) komt. Uit coulance heeft men uiteindelijk het slachtoffer en diens hoofdwerkgever schadeloos gesteld maar wel met de restrictie dat dit eenmalig was.

Vandaar de volgende vragen waarop wij, gezien de huidige discussie over het PPMO, maar meer nog in het belang van alle brandweermensen (beroeps en Vrijwilligers), graag per omgaande een antwoord van u ontvangen:

1. Was uw veiligheidsregio op de hoogte van dit incident?
2. Hebben zich in uw veiligheidsregio incidenten/ongevallen voorgedaan bij de uitvoering van de fysieke testen in het kader van het PPMO? Zo ja, welke?

Vakvereniging Brandweer Vrijwilligers (VBV)

Bezoek : Larikslaan 1
3833 AM Leusden
Post : Postbus 290
3830 AG Leusden
Telefoon : 033 - 49 62 768
Fax : 033 - 49 62 777
Home : www.brandweervrijwilligers.nl
E-mail : info@brandweervrijwilligers.nl

Fiscaal : 81.86.45.167
KvK nummer : 08168567
Bankrekening : 61.37.43.415
CMHF - Verenigingsnummer 90

3. Bent u het met ons eens dat u, als werkgever, verantwoordelijk bent voor de veiligheid en gezondheid van uw medewerkers?
4. Is het volgens u mogelijk dat bovengenoemd ongeval ook bij de door u georganiseerde PPMO test kan gebeuren? Zo ja, welke maatregelen heeft u getroffen om deze calamiteiten te voorkomen? Zo niet, waaruit blijkt dit?
5. Is er gediplomeerde medische begeleiding (bijv. een bedrijfsarts) aanwezig tijdens de fysieke testen in uw veiligheidsregio?
6. Is er meetapparatuur (bijv. een electrocardiograaf) beschikbaar waardoor de medische begeleiding kan signaleren of er bij de testpersoon een kans bestaat op eventueel hartfalen tijdens de inspanningen?
7. Welke maatregelen heeft u genomen of gaat u nemen om gezondheidsrisico's tijdens de inspanningstest te beperken?
8. Op welke wijze kan de (vrijwillige) brandweerman of -vrouw in uw veiligheidsregio zich voorbereiden om in de gewenste conditionele toestand de test af te leggen?
9. Is de door u afgesloten verzekering voor de Brandweer Vrijwilligers toereikend om alle schade door letsel, hartfalen enz. voortkomend uit fysieke testen of tijdens andere inspanningen die de dienst vereist, te dekken? Zo niet, wat heeft u geregeld of gaat u regelen om schade die Brandweer Vrijwilligers en hun hoofdwerkgever in dit soort gevallen oplopen, financieel te compenseren?

Het LOGA heeft afgesproken het PPMO drie jaar na invoering te zullen evalueren (zie Ledenbriefnummer: Lbr. 10/112 CvA/LOGA 10/21) Wij zullen uw antwoorden op de vragen betrekken bij deze evaluatie. Gezien de ernst van het voorval en het risico dat alle deelnemers aan de test lopen, dringt de VBV aan op direct stilleggen van de huidige testmethode en terug te vallen op de oude test waarbij hartproblemen tijdig werden geconstateerd door een verandering van het ECG.

Met vriendelijke groeten en in afwachting van uw antwoorden.

Namens de Vakvereniging Brandweer Vrijwilligers.

Marcel Dokter
Voorzitter VBV

James Ellenbroek

Luttenbergstraat 2
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon 038 499 88 99
Fax 038 425 48 88
overijssel.nl
postbus@overijssel.nl

RABO Zwolle 39 73 41 121

Inlichtingen bij
Mw. M. Elmellahi
telefoon 038 499 94 21
fax 038 425 48 03
m.elmellahi@overijssel.nl

Aan het Algemeen Bestuur van de
Veiligheidsregio Twente
Postbus 1400
7500 BK ENSCHEDE

Veiligheidsregio Twente		
Ingekomen post		
Reg. straatnummer 15004643		
Kopie		
Datum	15 JUNI 2015	Paraf
DB VRT	23 sept 2015	
AB VRT	12 okt 2015	
Kopie	van de slagge	

Onderwerp: Ontwikkelingen van de bezuinigingen per 1 april 2015

19/06 '15
ML

Datum
09.06.2015
Kenmerk
2015/0127585
Pagina
1
Uw brief
1 april 2015
Uw kenmerk

Wij hebben de door u vastgestelde stukken van uw Gemeenschappelijke Regeling inclusief uw besluit d.d. 16 februari 2015 ontvangen. Met deze brief informeren wij u over onze bevindingen.

Aanleiding

In onze brief over de toezichtsvorm 2015 hebben wij u geïnformeerd over het besluit om het repressief toezicht in 2015 te continueren. Dit besluit is genomen in de verwachting dat u ons tijdig zou informeren over de ontwikkeling van de bezuinigingen, waarbij de aanwending van het rekeningssaldo 2013 met € 0,9 miljoen alsnog moest worden voorzien van een structurele dekking. Tevens diende u ons te informeren over de invulling voor de extra taakstelling van € 0,4 miljoen voor 2015; dit uiterlijk op 1 april 2015.

Voldoende voldaan aan ons verzoek

Met de vaststelling van de stukken over de bovengenoemde taakstellingen in uw Algemeen Bestuur van 16 februari 2015 heeft u naar onze mening in voldoende mate voldaan aan de door ons in de toezichtsbrief benoemde verwachtingen.

1. Van de restantopgave van 0,9 mln, is 0,8 structureel gedekt vanaf 2016. U heeft besloten een deel van de taakstelling (0,1 mln) ongedaan te maken onder de voorwaarde dat in de begroting van 2016 gezocht wordt naar een eventuele nieuwe dekking, indien dat niet lukt wordt dit bedrag teruggegeven aan de gemeenten.
Voor 2015 is een deel van de taakstellingen eenmalig met incidentele middelen opgevangen, maar m.i.v. 2016 structureel geeffectueerd. Deze eenmalige incidentele oplossing voor 2015, wordt per uitzondering toegestaan. Dit ook vanwege het feit dat u de problematiek ten aanzien van de eerder vastgestelde bezuinigingsmaatregelen helder in beeld heeft gebracht. Het beeld is dat u belang hecht aan het monitoren van de door u vastgestelde bezuinigingsmaatregelen. En tevens deze maatregelen indien nodig tijdig bijstuurt.
2. Met betrekking tot de extra taakstelling van €0,4 mln, is inmiddels een structurele dekking gevonden. Waarbij wij opmerken dat het inzetten van het rentevoordeel voor een bedrag van €90.000 als minder solide wordt gezien, omdat een eventuele stijging van het rentepercentage dit voordeel weer teniet zal doen. Op dat moment zouden vervangende structurele dekkingsmiddelen moeten worden aangewezen in casu de gemeentelijke bijdrage moeten worden verhoogd.

Aandachtspunt wettelijke taken

Duidelijk is dat de VRT nog voor een forse opgave staat om de voorgenomen en in uitvoering zijnde maatregelen met succes te doorlopen. Met de ingezette bezuinigingen wordt volgens uw eigen zeggen de grens van het (wettelijke) minimum van het noodzakelijke veiligheidsniveau bereikt. Dit is een aandachtspunt.

Bijlagen

Datum verzending

12 JUNI 2015

Van belang is dat de ingezette bezuinigingen dienen te voldoen aan de in de begrotingsbrief gestelde eisen. In dat licht verzoeken wij u om ons inzicht te verlenen in de voortgang van de bezuinigingsmaatregelen via de reguliere producten in de P&C cyclus.)!

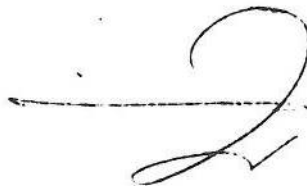
Deze brief zal in afschrift aan de raden van de deelnemende gemeenten worden gezonden.

Gedeputeerde Staten van Overijssel,

voorzitter,

secretaris,

Datum

09.06.2015

Kenmerk

2015/0127585

Pagina

2

Uw brief

1 april 2015

Uw kenmerk

Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid
Ministerie van Veiligheid en Justitie

J. ten Voorde

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

De voorzitters van de 25 veiligheidsregio's
De voorzitter van het Veiligheidsberaad, mr. G.H. Faber

Veiligheidsregio Twente	
Ingekomen post	
Registratienummer	15004639
Kolom	
Datum	15 JUNI 2015
DB VRT	23 sept. 2015
AB VRT	12 okt. 2015
Kopie	aan de Stegge

Datum 10 juni 2015

Onderwerp samenwerking Reddingsbrigade Nederland bij waterhulpverlening

Directie
Weerbaarheidsverhoging
Afdeling Veiligheidsregio's

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.nctv.nl

Contactpersoon
H. Emmerzaal
beleidsmedewerker
T 070 751 55 37

Projectnaam
samenwerking
Reddingsbrigade Nederland bij
waterhulpverlening

Ons kenmerk
650215

Uw kenmerk
-

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Geachte heer/mevrouw,

Met de komst van de Wet veiligheidsregio's heeft de Reddingsbrigade Nederland de organisatie van de reddingsbrigades omgevormd tot 25 regionale eenheden, i.c. de Regionale Voorziening Reddingsbrigade (RVR). Hieraan vooraf gegaan is, op initiatief van Reddingsbrigade Nederland en gefinancierd door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, een pilotstudie uitgevoerd in twee regio's, i.c. Noord-Holland Noord en Haaglanden. Hierbij is onderzocht op welke wijze de samenwerking tussen de veiligheidsregio en de reddingsbrigades zou kunnen worden versterkt. Uit deze pilotstudie is onder meer gebleken dat de kwaliteit, de inzetbaarheid en de continuïteit van de samenwerking verbeterd zou kunnen worden door de reddingsbrigades congruent aan de regio's te organiseren, in de vorm van een regionaal samenwerkingsverband van reddingsbrigades, de RVR.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft begin 2010 besloten tot landelijke implementatie van de RVR. Deze is in 2011 in gang gezet en is nu nagenoeg voltooid. Met deze inrichting is een verbeterde aansluiting op de reguliere hulpverleningsstructuur van de veiligheidsregio's tot stand gebracht. Het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft dit proces de afgelopen 5 jaar met een jaarlijkse bijdrage van ca € 450.000,= ondersteund.

Met de vernieuwde organisatievorm is het tevens mogelijk de inzet van de Reddingvloot die Reddingsbrigade Nederland ter beschikking heeft, te organiseren congruent aan de indeling van de 25 veiligheidsregio's. De Reddingvloot is een vloot bestaande uit 90 varende eenheden (vletten), die inzetbaar zijn voor grootschalige waterhulpverlening en evacuatie bij overstromingen. In de kosten van de instandhouding van de Reddingvloot heeft het Nationaal Rampenfonds in de periode 2011-2015 een jaarlijkse bijdrage van € 270.000,= verstrekt. Daarnaast betaalt het ministerie van Veiligheid en Justitie voor het gebruik van C2000 randapparatuur op de Reddingvloot jaarlijks € 300.000,=. De overeenkomst tussen Reddingsbrigade Nederland, het Nationaal Rampenfonds en het ministerie van Veiligheid en Justitie, waarin genoemde financiering van zowel de RVR, als de Reddingvloot is vastgelegd, eindigt dit jaar.

De veiligheidsregio's hebben als taak de rampenbestrijding en crisisbeheersing te organiseren (art. 10 Wet veiligheidsregio's). Waterhulpverlening in geval van rampen en crises maakt hier deel van uit. In de memorie van toelichting bij de Wet veiligheidsregio's is opgenomen dat het bestuur van de veiligheidsregio met diverse partijen die door hun expertise en capaciteiten een belangrijke rol kunnen spelen, zal samenwerken. Hierbij is ook Reddingsbrigade Nederland als een van de private partijen genoemd.

**Directie
Weerbaarheidsverhoging
Afdeling Veiligheidsregio's**

Datum
10 juni 2015

Ons kenmerk
650215

De tijdelijke financiële betrokkenheid van het ministerie van Veiligheid en Justitie is bedoeld om deze taak en de samenwerking een extra impuls te geven. In mijn brief aan de voorzitter van het Veiligheidsberaad van 24 januari 2014 heb ik haar erover geïnformeerd dat de looptijd van genoemde overeenkomst in 2015 eindigt en heb er aandacht voor gevraagd dat de veiligheidsregio's deze verantwoordelijkheid oppakken. Ik heb daarbij gewezen op de waardevolle ontwikkeling die Reddingsbrigade Nederland met de RVR tot stand heeft gebracht. Deze ontwikkeling draagt in belangrijke mate bij aan de mogelijkheid dat de veiligheidsregio's zich adequaat voorbereiden op het terrein van waterhulpverlening.

Het is aan u, bij voorkeur in afstemming met andere regio's, gelet op de bovenregionale samenwerking bij overstromingen, te bepalen hoe deze taak verder wordt vorm gegeven. Het verder invulling hieraan geven, zonder gebruik te maken van de voorziening die tot stand is gebracht, zou betekenen dat de jarenlange investering in innovatie en kwaliteitsontwikkeling mogelijk teniet wordt gedaan. De samenwerking met betrokken partners zal de veiligheidsregio dan zelf moeten organiseren, met het risico dat dit duurder zal zijn en dat de benodigde uniformiteit moeilijker te realiseren zal zijn.

Zoals vermeld, bedragen de kosten die samenhangen met de Reddingvloot en de samenwerking van de veiligheidsregio's met de reddingsbrigades ca € 1 mln. per jaar. Wat dit zou betekenen voor iedere veiligheidsregio afzonderlijk, als de financiering door het Nationaal Rampenfonds en het ministerie van Veiligheid en Justitie is beëindigd, is iets wat door de regio's onderling bepaald zou moeten worden. Daarbij zou rekening gehouden kunnen worden met het verschil in intensiteit van samenwerking tussen de regio en de RVR, afhankelijk van het regionaal risicoprofiel. Mogelijk leidt een nadere behoeftestelling tot andere kosten.

Ik heb er begrip voor dat de bijdrage vanuit de veiligheidsregio's met ingang van 2016 niet zonder financiële problemen tot stand zal kunnen worden gebracht. Om u hierin tegemoet te komen ben ik bereid om de financiering van de RVR en de instandhouding van de Reddingvloot, inclusief het gebruik van C2000, in 2016 nog eenmaal op mij te nemen.

Voor de financiering van de instandhouding van de Reddingvloot ad € 270.000,= zie ik het als mogelijkheid dat deze wordt ondergebracht bij het Instituut Fysieke Veiligheid, waarbij de dekking wordt gevonden in de bijdrage die het instituut jaarlijks ten behoeve van de wettelijke taken van het ministerie van Veiligheid en Justitie ontvangt.

De ontwikkeling bij Reddingsbrigade Nederland gedurende de afgelopen jaren draagt naar mijn mening in belangrijke mate bij aan de mogelijkheid van de veiligheidsregio's om zich adequaat voor te bereiden op het terrein van waterhulpverlening. Het is van belang dat hetgeen de afgelopen vijf jaar is bereikt

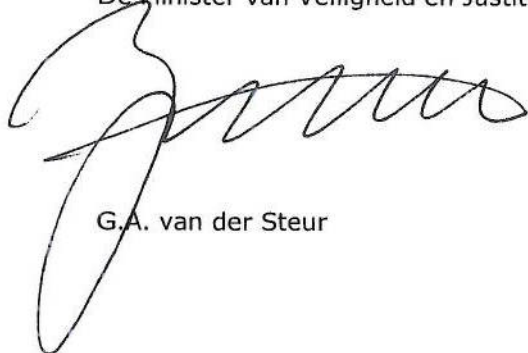
ook een blijvende organisatorische verbetering is. Dit vraagt om goede samenwerkingsafspraken van de regio's met de reddingsbrigade, ook waar het de financiering betreft. Gelet hierop vraag ik u uw medewerking bij het tijdig tot stand komen van die afspraken, zodat de bijbehorende kosten in uw regionale begroting voor 2017 opgenomen kunnen worden. Graag word ik uiterlijk 1 januari 2016 geïnformeerd of u gebruik blijft maken van de diensten van de Reddingsbrigade Nederland, dan wel op andere wijze invulling wenst te geven aan uw verantwoordelijkheid op het gebied van waterhulpverlening bij rampen en crises. Dit stelt mij in de gelegenheid om de financiële relatie tussen mijn ministerie en de Reddingsbrigade Nederland op zorgvuldige wijze te kunnen beëindigen, rekening houdend met de door uw regio gemaakte keuze.

Directie
Weerbaarheidsverhoging
Afdeling Veiligheidsregio's

Datum
10 juni 2015

Ons kenmerk
650215

Hoogachtend,
De Minister van Veiligheid en Justitie,

G.A. van der Steur

Veiligheidsberaad

Veiligheidsberaad
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
Kemperbergerweg 783, Arnhem
www.veiligheidsberaad.nl
info@veiligheidsberaad.nl
026 355 24 99

Veiligheidsregio Twente
De heer G.J. de Graaf,
Voorzitter Veiligheidsregio
Postbus 1400
7500 BK ENSCHEDE

Veiligheidsregio Twente		
Ingekomen post		
Registratienummer 15004963		
Kolom		
Datum	24 JUNI 2015	Paraaf
DB VRT	23 sept. 2015	
AB VRT	12 okt. 2015	
Kopie	J. ten Voorde #10/10	

Doorkiesnummer
026-3552499
Inlichtingen bij
BDO
Ons Kenmerk
V023
Bijlage(n)
1

Datum 22 juni 2015
Onderwerp Consultatie Strategische Agenda

Geachte voorzitter,

Het Veiligheidsberaad heeft op 12 juni besloten dat met de uitvoering van de 6 projecten uit de Strategische Agenda Versterking Veiligheidsregio's kan worden gestart. Hoewel enkele regio's de financiering van de projecten nog ter finale besluitvorming in het eigen AB moeten bespreken, gaan we er vanuit dat de bestuurlijke consultatie ook voor wat betreft de gevraagde financiën met een positief resultaat kan worden afgerond.

In de vergadering zijn de resultaten van de schriftelijke consultatie besproken en is geconcludeerd dat de Strategische Agenda de koers is aan de hand waarvan de veiligheidsregio's zich de komende jaren op landelijk niveau willen ontwikkelen. Aan dit moment is een intensief en zorgvuldig afstemmingstraject vooraf gegaan.

Het onderschrijven van de inhoud van de projecten bewijst dat we als 25 veiligheidsregio's bereid zijn op majeure thema's de samenwerking aan te gaan en gezamenlijk op te trekken. Het laat tevens zien dat we de aanbevelingen van de Commissie Hoekstra (2013) serieus en gedegen in ogenschouw nemen en dat we de samenwerking tussen veiligheidsregio's onderling, maar ook tussen de veiligheidsregio's en haar crisispartners en departementen een impuls willen geven.

Dit is dan ook het moment om daadwerkelijk te starten met de projecten. Gedurende de looptijd zult u als lid van het Veiligheidsberaad twee maal per jaar worden geïnformeerd over de voortgang. Medewerkers uit uw veiligheidsregio zullen intensief worden betrokken bij de uitvoering van de projecten en de implementatie.

In de bijlage bij deze brief treft u een overzicht aan van de opmerkingen die door de veiligheidsregio's en de operationele kolommen gemaakt zijn op de 6 projecten. Ook wordt in de bijlage duidelijk gemaakt op welke manier deze opmerkingen zijn verwerkt in de 6 projecten.

Wij hopen u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben en kijken uit naar een inspirerende samenwerking.

Hoogachtend,

Mr. G.H. (Geke) Faber
Voorzitter Veiligheidsberaad

1 Water en evacuatie

Enkele regio's hebben aangegeven niet in alle projecten actief te willen participeren, maar wel in het project Water en Evacuatie. Ook zijn er regio's die Water en Evacuatie prioriteit geven, boven andere projecten. Dit zijn de regio's: Zaanstreek-Waterland, IJsseland, Gelderland-Zuid, Amsterdam-Amsteland, Limburg-Noord.

Reacties

Onderwerp	Opmerkingen en suggesties	VR	Reactie
Projectresultaten	Geformuleerde activiteiten lijken in sommige gevallen algemeen en globaal beschreven en gericht op het op nieuw formuleren van behoeften. Daarbij komt de vraag of de activiteiten tot de gewenste stap vooruit zullen leiden. Het is tevens van belang dat best practices en bestaande kennis en ervaring van veiligheidsregio's en waterbeheerders bij de uitwerking wordt betrokken.	Gelderland-Midden	In de uitvoering van de verschillende deelprojecten van het project Water en Evacuatie is voor de betreffende deelprojectleider ruimschoots de gelegenheid de doelstellingen nader te concretiseren zodat deze gaan zorgen voor een stap vooruit. Het project heeft als duidelijk uitgangspunt dat wordt ingezet op het efficiënt benutten van bestaande kennis en waar nodig de ontwikkeling van nieuwe kennis / instrumenten. Daarom zijn de veiligheidsregio's al in een vroeg stadium betrokken bij de opzet en formulering van dit project. Onder meer hebben er 7 regio-bijeenkomsten plaatsgevonden, waar medewerkers van veiligheidsregio's en waterbeheerders aanwezig waren. Hier is waardevolle input opgehaald. Gelderland-Midden heeft veel ervaring met het thema Water en Evacuatie, het zou dan ook fijn zijn wanneer zij een bijdrage aan de projectuitvoering kunnen leveren.
	De planning van het projectplan is ambitieus.	Twente	Dank voor dit compliment. We zien dit als een ambitieus maar realistisch plan. Duidelijke mijlpalen zijn benoemd en hier wordt door de projectleider op gestuurd.

Reactiematrix

Projecten Strategische agenda

Bestaande kennis en ervaring	Binnen de drie Gelderse veiligheidsregio's is ruim-schootse ervaring opgedaan met het thema water en evacuatie. Onder meer binnen de programma's TMO en Viking.	Gelderland-Midden & Noord- en Oost-Gelderland	Eerdere programma's en projecten die een relatie hebben met het project Water en Evacuatie zijn in kaart gebracht (projectenlijst). Dit met het doel de ervaring die reeds is opgedaan op een goede manier te kunnen betrekken bij de deelprojecten. Om alle opgedane ervaring en expertise in de Gelderse veiligheidsregio's optimaal te kunnen benutten zou het fijn zijn indien zij actief participeren in dit project.
Internationale samenwerking	Internationale samenwerking en afstemming is zeker bij hoogwater en overstromingen nadrukkelijk aan de orde.	Gelderland-Midden	Het onderwerp internationale/grensoverschrijdende samenwerking wordt integraal onderdeel van de verschillende (deel)projecten.
Defensie	Samenwerking met defensie is onlosmakelijk verbonden met het thema water en evacuatie.	Gelderland-Midden	De samenwerking met Defensie en de mogelijkheden die zij bijvoorbeeld hebben in het geval van een evacuatie wordt als integraal onderdeel betrokken in de verschillende deelprojecten. Omgekeerd is het project BOB – samenwerking tussen veiligheidsregio's en defensie voornemens een "waterscenario" te kiezen om samenwerking met veiligheidsregio's concreet gestalte te geven.
Aanpak	Bij het thema water en evacuatie is het nationaal belang in het geding en een landelijke aanpak en regie zijn noodzakelijk.	Brabant-Noord	Deze opmerking wordt onderschreven: dit punt is reeds meegenomen in het projectplan.
Risicoanalyse	Leg bij de benadering van dit thema niet alleen de nadruk op de crisisbeheersing maar ook op de risicoanalyse fase (laag 2 van het concept meerlaagse veiligheid). Zoek daarbij aansluiting op het convenant water en lopende regionale initiatieven tussen veiligheidsregio's en waterschappen (zoals de samenwerking tussen de Gelderse regio's).	Noord- en Oost-Gelderland	De perspectieven op risicogerichtheid worden meegenomen in het projectplan. Zoals eerder in deze matrix aangegeven wordt hierbij rekening gehouden met lopende initiatieven die al zijn geïnventariseerd.

Afstemming	Met betrekking tot de geplande afstemming wordt de gemeentelijke component gemist. In de uitgangspunten wordt weliswaar gesproken over verlengd lokaal bestuur, maar in de uitwerking wordt alleen afgestemd met de veiligheidsregio's. Gezien de reikwijdte van het plan, het accent op het netwerk en de informatievoorziening, is betrokkenheid en de inspraak van gemeenten onontbeerlijk.	Kolom Bevolkingszorg	We gaan er vanuit dat het geheel van gemeenten via de kolom bevolkingszorg aangehaakt wordt. De communicatie over de projecten loopt echter primair via de veiligheidsregio's. We nodigen de managementraden (waaronder de kolom bevolkingszorg) graag uit actief bij te dragen aan het project.
Evacuatie	Momenteel staat evacueren nog te boek als bevolkingszorgproces. Dit zou een multi-proces moeten zijn, dat nog verdere uitwerking behoeft. Van belang is om dit op te nemen in het projectplan.	Kolom Bevolkingszorg	Wij onderschrijven uw opmerking. Het is evident dat evacueren een proces is waarbij diverse partners betrokken zijn. In het projectplan noemen wij dit ook niet als een exclusief domein van de bevolkingszorg. Wij nodigen de kolom bevolkingszorg graag uit hierin te participeren.
Herstelfase	Tijdens de werkconferentie op 4 februari j.l. is door de kolom bevolkingszorg gevraagd het proces herstelfase van de gemeente expliciet een plaats te geven. Dit komt niet of onvoldoende uit de verf. De gemeente heeft een omvangrijke taak in de herstelfase. Een model plan van aanpak zou hiervoor nuttig zijn.	Kolom Bevolkingszorg	De "herstelfase" vormt een onderdeel van het deelproduct "handreiking evacuatiestrategie" en zal hierbinnen nader uitgewerkt worden. Ook hier nodigen wij de kolom bevolkingszorg uit hierin te participeren.
Zelfredzaamheid	Bij resultaat 3 (Instrumenten voor het stimuleren van zelfredzaamheid) zou zowel kolom specifiek als in multidisciplinair verband aandacht moet zijn voor continuïteit van zorg en zelfredzaamheid. De huidige maatschappelijke ontwikkelingen vragen aanpassingen in de organisatie van de crisis- en risicobeheersing. De decentralisaties en reorganisatie in de zorg vragen om aanpassingen van de regionale crisisplannen en aanpassing van	Kolom Bevolkingszorg & GGD-GHOR Nederland	Dit is een waardevolle suggestie. Deze reactie onderstreept het belang van betrokkenheid en het leveren van een inhoudelijke bijdrage vanuit de kolommen. Er wordt herkend dat de visie op zorg van belang is. Echter de ontwikkeling van een visie raakt nadrukkelijk ook de eigen verantwoordelijkheid (o.a. ministerie VWS).

	<p>de handreiking voor het opstellen van het regionale risicoprofiel. In dit verband wordt gewezen op het belang van een gedeelde visie op zorgcontinuïteit. GGD GHOR Nederland heeft hiervoor in 2014 een visiedocument opgesteld. Daarover vindt nog nadere afstemming plaats met Bevolkingszorg vanwege de raakvlakken met de processen Bevolkingszorg. Zelfredzaamheid is een thema dat door alle kolommen heen loopt. De (door-)ontwikkeling van een (multidisciplinaire) visie op zelfredzaamheid zou ook bij resultaat 3 opgenomen kunnen worden.</p>		
Risicogerichtheid	<p>Voor wat betreft resultaat 2 (Risicoanalyse en evacuatiestrategie) wordt graag een verwijzing en relatie met de "visie op risicogerichtheid" gezien.</p>	Kolom Bevolkingszorg & GGD-GHOR Nederland	Deze opmerking strookt met de inhoudelijke uitwerkingslijn van het project. Het is als zodanig echter niet zo expliciet benoemd.

2 Continuïteit van de samenleving

Inhoudelijke reacties op projectplan versie 16 maart 2015 (conceptversie voor de consultatie). Alleen inhoudelijke reacties op dit projectplan zijn weergegeven.

Datum	Opmerkingen en suggesties	VR	Reactie
20 april 15	Doelstelling vinden wij abstract en moeilijk toetsbaar.	GGD/GHOR NL	Doelstellingen zijn een gegeven voor ons project op basis van de projectopdracht. Doelstellingen zijn richtinggevend voor de gezamenlijke inspanningen van betrokken partijen en daarin moeten vele actoren zich kunnen vinden. Het project wordt afgekend op het resultaat. De resultaten zijn wel concreet omschreven en daarmee is bij het eind van dit project ook toetsbaar of deze zijn opgeleverd. Geen aanpassingen
	Niet helder is welk probleem wordt opgelost.		Op p. 7 staat bij de aanleiding toegeleid dat de huidige samenwerking tussen rijk, veiligheidsregio's en bedrijfsleven (vitale partners) nog niet goed gaat. Aanpassing is projectplan: Wij zullen toelichten dat het probleem is dat de samenwerking nog te veel blijft hangen in de papieren werkelijkheid. Met dit project willen we de samenwerking in de praktijk een impuls geven, zodat bestaande samenwerkingsafspraken ook daadwerkelijk worden nagekomen.
	Verwijzing en relatie met visie RB benoemen en mogelijkheden voor implementatie ervan.		De Visie op risicogerichtheid is benoemd op p. 7 (aanleiding) en is als uitgangspunt meegenomen in de visie en aanpak van dit project. Zo wordt nadrukkelijk gesproken over onzekere risico's en dat risico's in onze maatschappij niet kunnen worden weggenomen. In de aanpak van dit project sluiten wij aan op die visie doordat de verantwoordelijkheid voor veiligheid nadrukkelijk in de samenleving ligt en we ervan uitgaan dat het bedrijfsleven daarin ook haar verantwoordelijkheid oppakt. Bovendien wordt door dit project geïnvesteerd in de samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven om veiligheidswinst ook daadwerkelijk te bereiken. Deze beide onderdelen komen sterkt terug in de visie op risicogerichtheid. Momenteel is nog onduidelijk hoe de implementatie vanuit de drie managementraden wordt vormgegeven, dus zullen we vanuit het project daar zelf invulling aan moeten geven. Wij beogen met het project een impuls te geven aan die samenwerking en daarmee dragen we bij aan de verandering in het systeem van risicobeheersing, zoals met de visie wordt beoogd. Dat is de wijze waarop wij invulling geven aan de visie risicogerichtheid; door in de praktijk die beweging zichtbaar te maken (niet door papier). We zullen hierover iets opnemen in het projectplan.

	<p>In het project aandacht hebben voor een visie op zelfredzaamheid en burgerparticipatie, die vanuit water en evacuatie zou moeten worden ontwikkeld.</p>		<p>Wij erkennen dat zelfredzaamheid en burgerparticipatie belangrijke elementen zijn in de continuïteit van de samenleving. Daarom vinden we het ook van belang dat we aansluiten bij de visie op de bevolkingszorg (rapport bevolkingszorg op orde - de vrijblijvendheid voorbij), waarin een nieuwe kijk op zelfredzaamheid en burgerparticipatie is beschreven. Op p. 14 van ons projectplan staat hierover aangegeven: <i>'communicatie naar de bevolking is een onderdeel van afspraken die bedrijven, regio's en Rijk kunnen maken, afhankelijk van het vitale proces. Daar waar het voor een vitaal proces noodzakelijk is, maken bedrijfsleven en overheid aanvullende afspraken over ondersteuning aan niet-zelfredzame burgers. Binnen het project bevolkingszorg wordt hiervoor een algemene aanpak ontwikkeld die daarbij behulpzaam kan zijn.'</i> Daarnaast willen we ook vanuit ons project uw 'visie op zorgcontinuïteit' (maart 2014) bij de betrokken partijen (veiligheidsregio's, departementen, bedrijfsleven) onder de onder de aandacht brengen. Daarom zullen wij die visie ook meenemen als goed voorbeeld en handreiking in de menukaart, die we vanuit het project gaan ontwikkelen. Mocht vanuit het project water en evacuatie gewerkt gaan worden aan een multidisciplinaire visie op zelfredzaamheid, dan sluiten wij daar graag bij aan.</p>
<p>30 april 2015</p>	<p>In fase 1 vindt een brede consultatie plaats, w.o. het netwerk zorgcontinuïteit. In de uitwerking van het projectplan moet nog eens goed worden gekeken welke netwerken wel en welke netwerken niet worden betrokken.</p> <p>Er ligt een belangrijke rol voor de NCTV om centrale sturing en facilitering binnen dit netwerk waar te maken. Aandachtspunt hierbij is de afstemming met de verschillende ministeries hetgeen tevens een risicopunt voor de projectbeheersing kan vormen.</p>	<p>Brandweer Nederland</p>	<p>De NCTV heeft inderdaad een belangrijke coördinerende rol richting de vakdepartementen op dit dossier. Vandaar dat de NCTV de projectleider en de secretaris van dit project invullen. Vanuit hun rol zullen zij ook de verbinding naar de andere vakdepartementen invullen. Overigens wordt dit project om die reden ook regelmatig aan de orde gesteld binnen de interdepartementale Werkgroep Nationale Veiligheid en de Stuurgroep Nationale Veiligheid. Zie ook projectstructuur, p. 25.</p>
<p>22 april 2015</p>	<p>Ook voor dit project is de implementatie van de visie op risicogerichtheid en het ontwikkelen</p>		<p>De visie op risicogerichtheid is benoemd op p. 7 (aanleiding) en is als uitgangspunt meegeenomen in de visie en aanpak van dit project, zie ook opmerking bij reactie 3 GHOR/GGD NL.</p>

Reactiematrix

Projecten Strategische agenda

	<p>van een multi-visie op zelfredzaamheid relevant.</p> <p>Vanuit eerdere centrale sturing en facilitering door het rijk is een belangrijke rol weggelegd voor de NCTV, onder meer op het gebied van afstemming met de verschillende ministeries.</p>	<p>Management-raad Bevolkingszorg</p>	<p>Wij sluiten aan bij de nog te ontwikkelen multi-visie op zelfredzaamheid, mocht die vanuit het project water en evacuatie ontwikkeld worden.</p> <p>zie toelichting bij punt 6.</p>
<p>23 april 2015</p>	<p>Het thema continuïteit van de samenleving betreft in de eerste plaats een verantwoordelijkheid van de rijksoverheid, waarbij veiligheidsregio's een afgeleide rol vervullen. Belangrijk is daarbij dat de interdepartementale afstemming adequaat georganiseerd wordt en dat veiligheidsregio's niet genoodzaakt worden taken uit te voeren die de rijksoverheid eigenlijk -al of niet uit bezuiniging- laat liggen.</p>	<p>Brabant-Noord</p>	<p>Het project gaat uit van een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle drie de kernspelers: rijksoverheid, veiligheidsregio én bedrijfsleven. Ieder heeft daarin uiteraard zijn eigen rol en verantwoordelijkheid en wat betreft die van de veiligheidsregio's zullen wij in het project nadrukkelijk uitgaan van (alleen) de wettelijke verantwoordelijkheid zoals die in de Wvvr (en uitwerking daarvan in de convenanten) staat benoemd. Deze is de basis voor de rol van de veiligheidsregio en daarmee de taken in het netwerk rond continuïteit. Wat betreft de afstemming tussen de departementen, heeft de NCTV een belangrijke rol. Die wordt ook erkend en benoemd. zie ook toelichting op reactie bij punt 6.</p>
<p>29 april 2015</p>	<p>VR GM vraagt aandacht voor sturing op het proces; omdat het hier gaat om een groot aantal partijen, is het risico dat veel tijd en inzet opgaat aan afstemming zonder concreet resultaat. Dat wordt nog versterkt doordat het hier gaat om open netwerken zonder begin en eind. Hierdoor wordt het moeilijk dit proces goed te sturen. Dit is ongewenst.</p> <p>VR GM heeft de volgende reactie op de aanpak: wij zijn huiverig voor de projectmatige aanvieligroute en weten niet hoe de belangen van de veiligheidsregio's worden meegenomen in het project. In het stuk staan wat resultaten, risico's en planning, maar geen proces over hoe die resultaten bereikt gaan worden. Er</p>	<p>Geierland-Midden</p>	<p>Uiteraard is het systeem van partijen rond het thema continuïteit zeer groot en divers, maar de op te leveren resultaten en termijnen zijn concreet benoemd en daarmee ligt er een duidelijke procesverantwoordelijkheid bij de twee projectleiders. Vanuit het project blijft de focus op de resultaten die moeten worden opgeleverd en daarop zullen de twee projectleiders de relatie voeren. Zij hebben in hoofdstuk 3 van het projectplan per resultaat duidelijk gemaakt welke (verteenwoordigers van die) netwerken betrokken zijn bij de besluitvorming en welke niet. Daarnaast is opdrachtgever en opdrachtnemerschap duidelijk benoemd in hoofdstuk 5.</p> <p>In hoofdstuk drie staat uitgebreid beschreven op welke wijze de resultaten bereikt gaan worden, wie daarbij op welke wijze worden betrokken, wie daarover besluit en op welke wijze partijen tussentijds worden geïnformeerd. Daaruit blijkt dat de conceptresultaten van het project worden steeds besproken met de (ambtelijke) managementraden en het (bestuurlijke) Veiligheidsberaad. Ook de VR Gelderland-Midden is vertegenwoordigd in die landelijke gesprekken. Het eerste resultaat (rolbeschrijving) wordt zelfs formeel ter vaststelling toegestuurd aan</p>

Reactiematrix

Projecten Strategische agenda

	<p>staat niet beschreven hoe informatie vanuit onze regio onderdeel wordt van dit project. Ook niet hoe veel inzet (geld, tijd, personeel) vanuit onze regio geleverd zou moeten worden.</p>		<p>alle 25 veiligheidsregio's zodat daarmee het kader en de reikwijdte van de samenwerkingsafspraken duidelijk wordt. Daarnaast richten we rond het project een landelijk netwerk op, waarin mensen uit de praktijk reflecteren op hetgeen de projectgroep voorstelt. In dat netwerk kan iedere veiligheidsregio participeren en meedenken op zowel inhoud en proces. De inzet vanuit de regio, kunnen wij op voorhand niet voorspellen. Die is erg afhankelijk van de eigen samenwerkingsambities van de veiligheidsregio, zoals zij die in hun convenanten hebben weergegeven en de mate waarin daaraan inmiddels invulling is gegeven.</p>
--	--	--	---

3 Stralingsincidenten

Stralingsincidenten

Er zijn slechts enkele inhoudelijke reacties gegeven op het projectplan. Het onderwerp stralingsincidenten wordt door meerdere regio's als een Rijks verantwoordelijkheid betiteld (geldt ook voor continuïteit en in bepaalde gevallen water en evacuatie). Deze opstelling onderschrijft de noodzaak om binnen het project in te zetten op het vergroten van het bewustzijn dat veiligheidsregio's een duidelijke eigen verantwoordelijkheid hebben bij stralingsincidenten, zowel in de voorbereiding als tijdens de incidentbestrijding. Zo schrijft de Kernenergiewet bijvoorbeeld voor dat het aan de veiligheidsregio's is om de voorbereiding op B-categorie incidenten (transport, ziekenhuizen, laboratoria) op te pakken.

Reacties

Onderwerp	Opmerkingen en suggesties	VR	Reactie
Keuze van projecten	Willen met name bijdrage/meewerken aan de projecten/onderwerpen die zij relevant achten en in het eigen beleidsplan een plek hebben: water en evacuatie en continuïteit van de samenleving	Amsterdam Amstelland	Keuze qua relevantie en in het verlengde hiervan betrokkenheid is aan elke regio. Er bestaat niet de verwachting dat alle regio's aan alle projecten meewerken wel dat de uitkomsten, waar de meest betrokken en deskundige regio's aan werken, door de andere regio's omarmd worden. Resultaten van het project zullen gedeeld worden met alle regio's, zoals bijvoorbeeld de informatie aangaande B vergunninghouders. Het is in dit voorbeeld op de eerste plaats aan de regio om zelf te bepalen hoe het gesteld is met de mate van voorbereiding op incidenten met het type B objecten (ziekenhuizen, laboratoria en transport stralingsbronnen) en of daarmee adequaat invulling is gegeven aan de wettelijke verantwoordelijkheid (Kernenergiewet) zoals belegd bij de voorzitter van de veiligheidsregio.
Stralingsincidenten verantwoordelijkheid	"De door het Veiligheidsberaad samen met het ministerie van Veiligheid en Justitie geformuleerde thema's (1) Water en Evacuatie, (2) continuïteit van de samenleving en (3) Versterking nucleaire Veiligheid zijn onderwerpen waarbij een nationaal belang in het geding is en een landelijke aanpak	Brabant-Noord	Gezamenlijke doelstellingen gaan om onderwerpen die betreffen van zowel Rijk als regio's raken. De aanpak van stralingsincidenten is een vraagstuk waarbij Rijk en regio's een belangrijke en deels primaire rol spelen en e.e.a. niet

<p>Rijk afgeleide rol voor de VR</p>	<p>en regie noodzakelijk zijn. De thema's (2) en (3) betreffen in de eerste plaats een verantwoordelijkheid van de rijksoverheid waarbij veiligheidsregio's afgeleide rollen vervullen. Belangrijk is dat hierbij de interdepartementale afstemming adequaat georganiseerd wordt en veiligheidsregio's niet genoodzaakt worden taken uit te voeren die de rijksoverheid eigenlijk al of niet vanwege bezuiniging laat liggen. Wij stellen voor bij de uitwerking van thema (3) de problematiek van nucleaire veiligheid in relatie tot militaire objecten mee te nemen. De Veiligheidsregio Brabant-Noord is bereid hieraan een bijdrage te leveren."</p>	<p>zonder elkaar kunnen oplossen. Juist de versterking van de samenwerking tussen Rijkspartijen, veiligheidsregio's en sector is cruciaal om dit type incidenten goed aan te kunnen pakken. Er is kortom sprake van een gedeelde verantwoordelijkheid zowel waar het A-categorie incidenten betreft (kerncentrales, defensieobjecten) en B-categorie incidenten (zoals ziekenhuizen, laboratoria en transport van stralingsbronnen). Bij deze laatste categorie geldt zelfs dat in de Kernenergiewet een primaire verantwoordelijkheid is belegd bij de voorzitter van de veiligheidsregio t.a.v. de voorbereiding op incidentbestrijding.</p> <p>Militaire objecten vallen buiten de scope van het project. Een focus op specifieke militaire objecten is gezien het karakter van het project niet wenselijk. Bekeken wordt in overleg met Defensie of de algemene wettelijke verantwoordelijkheden van de minister van Defensie zoals gescheit in de Kernenergiewet meegenomen kunnen worden bij de inzet om de verantwoordelijkheden nader te verduidelijken. T.a.v. de incidentbestrijding rond 'civiele' bronnen en de (ondersteunende) rol die Defensie hierbij speelt geldt, dat dit zeker wel onderdeel is van het project.</p>
<p>Aanbeveling om generieke scenario's te gebruiken en meer duidelijkheid over de</p>	<p>VVGM onderschrijft het belang van multidisciplinaire voorbereiding op stralingsincidenten. Met de kanttekening dat het in het perspectief van het regionaal risicoprofiel van VVGM gaat om één van de risico's die vergeleken met de andere crisistypen een beperkte bedreiging vormen. In het risicoprofiel van VVGM wordt rekening gehouden met een scenario van transport van radioactief materiaal.</p>	<p>Het belang en de accenten die door de veiligheidsregio Gelderland Zuid worden gelegd t.a.v. het onderwerp stralingsincidenten sluiten nauw aan op de inzet zoals deze bedoeld is met het project stralingsincidenten. De uitdaging is de gevraagde concrete producten zoveel mogelijk aan te laten sluiten bij een generieke inzet van de hulpdiensten. We (veiligheidsregio's, Rijk en sector) staan samen aan de lat om deze producten te realiseren. De concrete betekenis en</p>

<p>verwachting van spanning van de VR.</p>	<p>VVGM deelt het uitgangspunt dat bij de voorbereiding op stralingsincidenten zoveel mogelijk aangesloten moet worden bij de geneerke bestuurlijke en operationele voorbereiding op rampen en crises. Bij de voorbereiding op stralingsincidenten is het van belang inzicht te hebben in het netwerk en de taken en verantwoordelijkheden van de verschillende partijen, de voorbereiding van maatregelen, en het belang van een goed voorbereide strategie voor risico- en incidentcommunicatie. Bewustwording en een realistische omgang met mogelijke risico's en de acceptatie van risico's zijn daarbij van belang.</p> <p>Daarnaast verdient het aanbeveling om gebruik te maken van generieke scenario's waar dat kan, zoals bij transportincidenten of incidenten bij ziekenhuizen. VGGM pleit voor concrete projectresultaten die ook tijdens (de voorbereiding op) stralingsincidenten bruikbaar zijn.</p> <p>Het projectplan geeft bij sommige activiteiten onvoldoende duidelijkheid welke inspanningen verwacht worden van de veiligheidsregio en de prioriteiten hierbij, en in hoeverre hierop landelijk gestuurd gaat worden. Bijvoorbeeld wat betreft het realiseren van een meerjarig opleidings- en trainingscurriculum en de consequenties voor de uitvoering en investering van de veiligheidsregio.</p>	<p>invulling van de doelstelling om te komen tot een gemeenschappelijk opleidings- en trainingscurriculum voor stralingsincidenten heeft juist tot doel om individuele regio's te ontzorgen en de mogelijkheid om de 'krachten' te bundelen en efficiënter over grenzen van regio's c.q. organisaties in te kunnen zetten. De uiteindelijke consequenties hiervan zijn nu niet concreet te maken, maar dienen in lijn met bovenstaande te leiden tot minder druk op de individuele regio's. Overigens is de doelstelling dit multidisciplinaire curriculum zoveel mogelijk aan te laten sluiten bij dat voor veelvaarlijke stoffen en in overeenstemming met onder meer de vakgroep IBGS te ontwikkelen.</p>
<p>Onduidelijk hoeveel capaciteit er vanuit de regio gevraagd wordt hier een voorbehoud over opgenomen</p>	<p>Gelderland-Zuid</p>	<p>Keuze qua relevantie en in het verlengde hiervan betrokkenheid is aan elke regio. Er bestaat niet de verwachting dat alle regio's aan alle projecten meewerken wel dat de uitkomsten, waar de meest betrokken en deskundige regio's aan werken, door de andere regio's omarmd worden. Resultaten van het project zullen gedeeld worden met alle regio's, zoals bijvoorbeeld de informatie aangaande B vergunninghouders. Het is in dit voorbeeld op de eerste plaats aan de regio om zelf te bepalen hoe het gesteld is met de</p>

Reactiematrix

Projecten Strategische agenda

			mate van voorbereiding op incidenten met het type B objecten (ziekenhuizen, laboratoria en transport stralingsbronnen) en daarmee adequaat invulling is gegeven aan de wettelijke verantwoordelijkheid (Kernenergiewet) zoals be- legd bij de voorzitter van de veiligheidsregio.
--	--	--	--

4 Kwaliteit en vergelijkbaarheid

Onderwerp	Opmerkingen en suggesties	VR	Actie
Vergelijkbaarheid	Bij het thema kwaliteit en vergelijkbaarheid vragen wij uw aandacht voor de omstandigheid dat er grote verschillen bestaan in de fase van ontwikkeling van veiligheidsregio's. Dit maakt vergelijkbaarheid op dit moment vrijwel onmogelijk. Het opleggen van uniforme aanpakken is naar onze mening evenmin zinvol. Wij stellen daarom voor om het accent vooral op de verbetering van de stuurbaarheid en het ontwikkelen op basis van leren te leggen.	Veiligheidsregio Brabant-Noord	Opmerkingen wordt meegenomen in het project. Hierover gaat de projectleider ook nog graag in gesprek met regio's.
Randvoorwaarden en projectresultaten	<ol style="list-style-type: none"> VGGM onderschrijft het belang om meer samenhang aan te brengen op het domein kwaliteit & vergelijkbaarheid. Dat praktisch is dat op vele terreinen initiatieven en instrumenten zijn en het is wenselijk dat ook dit zo efficiënt en effectief ingericht wordt. VGGM ondersteunt de projectopdracht om te komen tot het organiseren van integrale kwaliteitszorg. Maak kwaliteit integraal onderdeel van het beleid en de bedrijfsvoering van de organisatie, met als doel een goed functionerende en presterende organisatie. De drijfveer leren en ontwikkelen staat voor VGGM centraal in dit project, waarbij als voorwaarde geldt dat optimaal aangesloten wordt op de ontwikkelbehoefte en het ontwikkeltempo van onze organisatie zelf. Bedoeling is dat het project K&V onze organisatie helpt. En dus niet tegenwerkt. De methode die daarvoor gekozen wordt (zoals in het voorwoord genoemd: uitproberen, aanpassen, 'trial and error') sluit daarbij aan. De 3 aangegeven projectresultaten moeten zo hun toegevoegde waarde kunnen bewijzen voor ons als regio. Wanneer er kwaliteitsinstrumenten worden (door)ontwikkeld binnen dit project, zorg dan dat dit doelgericht en niet middel-gericht gebeurt. 	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden	

	<p>Laat het 'hoe' zoveel mogelijk aan ons als regio over, zodat we invulling kunnen geven op een manier die bij onze organisatie en omgeving past.</p> <p>5. Vergelijkbaarheid is nooit een doel op zich. Bij de uitwerking van dit projectresultaat moet te allen tijde duidelijk zijn welk doel dit dient. Welke vrijheid hebben we dan vervolgens als veiligheidsregio? Vergelijkbaarheid lijkt zich nu vooral te focussen op verantwoording. Hebben we het dan nog steeds over de hoofddoelstellingen leren, samenwerken en efficiency en effectiviteit?</p>		
Projectresultaat 3	<p>De VNOG stemt in met het ontwikkelen van een gezamenlijk kader en referentiemodel voor kwaliteitszorg. De VNOG vindt het belangrijk dat deze producten gericht worden op lering en ontwikkeling en daarmee het verbeteren van het lerend vermogen.</p> <p>Bij verdere vergelijking tussen regio's plaatst VNOG een kanttekening. Het projectresultaat zou gericht moeten zijn op het delen en het transparant maken van informatie. Lering komt tot stand door met elkaar te delen. Bij de activiteiten rondom vergelijkbaarheid adviseren we om hiervoor een roadshow per regio te organiseren. We verwachten dat daar de meeste stromingen bij elkaar gebracht moeten worden, zoals informatie, financiële gegevens en kwaliteit.</p> <p>Ook in de andere concept-projectplannen is kwaliteit en vergelijkbaarheid een onderwerp. Het is ons nog niet duidelijk hoe hier vorm aan wordt gegeven en hoe de verbinding en samenhang hiertussen bewaakt wordt.</p>	Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland	
Projectresultaten	<p>Het eindresultaat voor de veiligheidsregio's van het project kwaliteit en vergelijkbaarheid wordt niet helder en blijft algemeen. Een splitsing tussen verantwoording/systeem- verantwoordelijkheid richting bijvoorbeeld de inspectie enerzijds en het verhogen van het lerend vermogen binnen en tussen de regio's anderzijds is wenselijk om het kwaliteitsdenken te kunnen concretiseren.</p>	Veiligheidsregio IJsselland	

<p>Projectresultaat 3, draagvlak en commitment</p>	<p>Leren en samenwerken moeten de eerste of belangrijkste drijfveren zijn, en niet verantwoordelijk. Veiligheidsregio's moeten met elkaar in gesprek gaan, samenwerken en daardoor lerend verbeteren. Door dit te doen laat je als veiligheidsregio meer zien waar je van bent en wat je levert. Dit projectplan heeft nu nog teveel de teneur van verantwoordelijkheden.</p>	<p>Veiligheidsregio Twente</p>	
	<p>Het kwaliteitsnetwerk van de GHOR en bureau GGD-GHOR Nederland is betrokken bij de uitwerking van het projectvoorstel kwaliteit en vergelijkbaarheid. Het project kent 3 doelstellingen. Voor doelstelling 1 (definitie van het begrip kwaliteit) en doelstelling 2 (ontwikkeling van een referentiemodel Kwaliteit) is veel waardering en staat men positief tegenover. In doelstelling 3 (het benoemen van thema's waarop veiligheidsregio's onderling vergeleken zullen worden, met medewerking van het landelijk netwerk Finance & Control) adviseren wij te heroverwegen en vooral te investeren op het creëren van draagvlak. In zijn algemeenheid geldt dat bij benchmarken veroudering, zoals in het huidige visitatieproject is voorzien, een belangrijke randvoorwaarde is voor het vergelijken van elkaars prestaties, producten en werkwijzen. In dat verband is het tijdschap waarop e.e.a. gerealiseerd moet worden erg kort en voelen regio's zich erg onder druk gezet (november 2015 moeten de thema's benoemd zijn waar men in 2016 aan wil werken). Daarnaast is samenwerking tussen brandweer en GHOR op het thema kwaliteit in veel regio's nog niet vanzelfsprekend. Een ander punt is commitment: in veel regio's heerst het gevoel dat dit project van bovenaf wordt opgelegd, daar heeft men geen goed gevoel bij.</p>	<p>GGD/GHOR Nederland</p>	

5 Versterking Bevolkingszorg

Onderwerp	Opmerkingen en suggesties (van de VR)	VR	Reactie
Keuze van projecten	De regio geeft aan met name te willen bijdrage/meewerken aan de projecten/onderwerpen die zij relevant achten en in het eigen beleidsplan een plek hebben: water en evacuatie en continuïteit van de samenleving	Amsterdam-Amstelland	Hoewel het versterken van bevolkingszorg in het eigen beleidsplan geen prioriteit heeft kan juist het project bijdragen aan deze versterking zonder dat de regio daar direct veel extra capaciteit en middelen voor hoeft in te zetten. Bovendien kunnen de andere regio's er baat bij hebben wanneer de regio wel bereid is tot het delen van ervaringen en best practices.
Aansluiten bij lopende projecten	De uitwerking van de projecten mag geen belemmerende werking hebben op de voortgang van de lopende (inter)regionale projecten.	Drenthe	Dit was een algemene opmerking t.a.v. alle projecten. Het project versterken bevolkingszorg is als ondersteunend voor de regio's bedoeld bij de implementatie van bevolkingszorg op orde. Een belemmerende werking is dan ook absoluut tegenstrijdig met het doel van het project.
Regionale ruimte bij de invulling van de kaders	de Strategische Agenda heeft het karakter van een kaderstellend en richtinggevend document. Het is van belang om binnen het plan voldoende regionale vrijheid te behouden zodat elke regio, binnen de binnen de gestelde kaders, een eigen weg kan kiezen op welke wijze een bepaald dilemma kan worden opgelost.	Drenthe	Dit was eveneens een algemene opmerking t.a.v. alle projecten. Dit punt wordt onderschreven vanuit het project versterken bevolkingszorg en de visie bevolkingszorg op orde.
Betrokkenheid van de VR	Voorgesteld wordt om in de projectplannen een procesplanning op te nemen waarin is aangegeven en daarmee geborgd op welke manier, wanneer en met welk doel de veiligheidsregio's worden betrokken in de uitwerking van de zes thema's en geïnformeerd over de resultaten van de projecten. Wij vragen daarbij in het bijzonder aandacht voor de haalbaarheid van de acties in de projectplannen aangezien de planning uitgaat van een periode van 2014 – 2016.	Drenthe	Ook een algemene opmerking voor de betrokkenheid van de regio's zal in de projectuitvoering expliciet aandacht zijn. Er zullen bijeenkomsten georganiseerd worden specifiek voor de mensen die in de regio's met bevolkingszorg bezig zijn. Vanwege het ondersteunende doel van het project is betrokkenheid van de regio's evident.

<p>Onduidelijk hoeveel capaciteit er vanuit de regio gevraagd wordt hier een voorbehoud over opnemen</p>	<p>Instemming met Strategische Agenda en 6 projecten. Ambtelijke capaciteit na 2016 kan niet gegarandeerd worden omdat niet van alle projecten is aangegeven wat de implicaties van de implementatie zijn. Water en Evacuatie en Continuïteit van de samenleving hebben de prioriteit van de regio.</p>	<p>Gelderland-Zuid</p>	<p>Voor wat betreft het project versterken bevolkingszorg is de capaciteitsvraag minimaal. De capaciteitsinzet zal in de regio met name nodig zijn voor de implementatie van de visie bevolkingszorg. Hier zijn alle regio's echter individueel al mee bezig. Er wordt met name gevraagd om informatie en ervaringen met elkaar te delen. Het project zal juist ondersteunen hierbij.</p>
<p>Aantal specifieke aandachtspunten voor project versterken bevolkingszorg (ook voor de overige)</p>	<p><u>"Bevolkingszorg</u></p> <p>1. Doelstelling 1: Bevorderen implementatie visie en prestatie-eisen BZOO 2.0 via regiobijeenkomsten. Er is nog geen duidelijk beeld van de dominante thema's. Wij stellen voor om de kennis uit de regio's (LOCb/CGS) te benutten om de dominante thema's te laten benoemen en stel op basis hiervan een thematische agenda samen. Het delen van best practices en knelpunten zou daarbij thematisch en niet geografisch benaderd moeten worden. Tevens verdient het aanbeveling te bezien hoe deze thema's ook andere kolommen raken. Wat betekent implementatie van de visie en prestatie-eisen voor de kolom maar ook wat betekent dit voor de andere kolommen? Verder zou duidelijk moeten worden wat de kolom bevolkingszorg klaar "op de plank" zou moeten hebben liggen en wat heel specifiek niet? Dit vormt dan een overzicht van praktische handvaten per thema/proces zodat deze per regio gebruikt kunnen worden voor de implementatie.</p> <p>2. Doelstelling 2: monitoren van de voortgang van de implementatie: Wij stellen voor om de huidige ambtelijke afstemmingsoverleggen om een kwalitatieve interregionale kennistransfer voor en door de regio's te faciliteren.</p> <p>3. Doelstelling : Bevorderen van opleidingsproducten bevolkingszorg: Deze taak is al belegd bij het IFV en kan derhalve uit het projectplan."</p>	<p>Veiligheidsregio Gelderland-Midden</p>	<p>Het LO CB en de Managementraad bevolkingszorg (LO CGS) zijn betrokken en zullen dit ook blijven gedurende de projectuitvoering. In het projectvoorstel (versie 12 maart) is opgenomen dat 'Het LOCB en de managementraad bevolkingszorg worden geconsulteerd om voorstellen te doen voor thema's.' Verder is in dit voorstel sprake van zowel thematische sessies als geografisch geordende sessies. Dit laatste vooral i.v.m. de haalbaarheid (lees: aanwezigheid). Het project richt zich alleen op de interne versterking van de BZ. Wel zouden best practices ontwikkeld kunnen worden om het verwachtingspatroon omtrent het 'nieuwe' handelen bij andere partijen/kolommen te managen.</p> <p>Het project zal de taken van het IFV ten aanzien van het bijstellen van opleidingsproducten niet overnemen maar wel afstemmen. Dit is in overleg met de voorzitter van de Managementraad ook afgesproken.</p>

<p>Looptijd van de strategische agenda/projecten verlengen</p>	<p>"De strategische agenda veiligheidsregio's (2014-2016) beslaat een jaar dat reeds verstreken is. De besluitvorming hierover zal op zijn vroegst medio 2015 zijn afgerond zodat voor de uitvoering nog 18 maanden resterend. Voorgesteld wordt daarom om de werking van de strategische agenda tot en met tenminste 2017 te verlengen."</p>	<p>Brabant-Noord</p>	<p>Algemene opmerking t.a.v. alle projecten. Het proces om tot afstemming en overeenstemming over de strategische agenda te komen heeft langer geduurd dan vooraf ingeschat. Dit zal besproken worden in de ambtelijke stuurgroep.</p>
<p>Benadrukken belang van aansluiting publieke gezondheids-thema's</p>	<p><u>"Bevolkingszorg</u> Het project bevolkingszorg is het enige kolom specifieke project. Wij onderschrijven het belang van de organisatie van een sterke kolom bevolkingszorg. Mede met het oog op aspecten van zorgcontinuïteit en zelfredzaamheid zoals in voorgaande thema's is beschreven bepleiten wij een goede aansluiting van publieke gezondheidsthema binnen dit project. Parallel hieraan zullen in het project Referentiekader Regionaal Risicoprofiel het komende jaar binnen de kolom bevolkingszorg nog veel onderwerpen worden uitgewerkt en beschreven."</p>	<p>GGD GHOR NL</p>	<p>Het is belangrijk dat de kolom bevolkingszorg en de GHOR elkaar weten te vinden en informeren over ontwikkelingen. Dit project heeft specifiek ten doel de regio's te ondersteunen bij een al vastgestelde visie die regio's op dit moment individueel aan het implementeren zijn. Uiteraard worden er verbanden gelegd ten aanzien van algemene maatschappelijke ontwikkelingen.</p>

6 BOB

NB: enkel inhoudelijke reacties op het project zijn meegenomen in onderstaande reactiematrix.

Onderwerp	Opmerkingen en suggesties	VR	Reactie
Gereedheid projectplan voor besluitvorming	Het projectplan is op dit moment nog niet geschikt voor besluitvorming en zal eerst nader moeten worden uitgewerkt.	Veiligheidsregio Brabant-Noord	Tijdens de consultatieperiode is het projectplan, inclusief de afbakening van het project nader uitgewerkt. Dit wordt meegenomen bij de eerste komende voortgangsrapportage.
Deelname aan het project	<p>Het bestuur van VGGM heeft begrip voor de bovenregionale en landelijke dilemma's die spelen bij besluitvorming in geval van GRIP5 en GRIP RIJK. Hoe worden de prioriteiten tussen de verschillende regio's gewogen? En wie besluit dit?</p> <p>Deze vragen zouden vooral op landelijk niveau moeten worden beantwoord. Het bestuur van VGGM ziet in dit project voor haarszelf op voorhand geen actieve rol. De regio zal naar alle waarschijnlijkheid niet deelnemen aan de in de plannen genoemde bovenregionale oefeningen.</p> <p>Wel onderschrijft de regio het belang van samenwerking tussen Defensie en veiligheidsregio's. Ook in Gelderland-Midden staat dit onderwerp op de agenda. Een van de meest recente samenwerkingsonderwerpen is een verkenning van beide organisaties op het gebied van samenwerking bij virtueel oefenen.</p>	VGGM	<p>In het project worden de veiligheidsregio's vertegenwoordigd door de (interim) directeur Veiligheidsregio Limburg-Noord.</p> <p>Samenwerking op het gebied van virtueel oefenen, valt buiten de scope van het project, maar maakt wel onderdeel uit van het project VCMS, dat loopt tussen de ministeries van Defensie en V&J.</p>

Reactiematrix

Projecten Strategische agenda

Partners en structuur	Dit onderwerp komt voort uit het projectplan gericht op de versterking van civiel-militaire samenwerking. Niet duidelijk is welke partijen hier vanuit welke verantwoordelijkheden aan deelnemen en welke rol(len) zij ieder vervullen t.b.v. het project. Niet duidelijk is hoe de beoogde projectstructuur eruit ziet.	Managementtraad Bevolkingszorg	Het projectteam BOB bestaat uit vertegenwoordigers van het Ministerie van Defensie, Ministerie van V&J, LOCC, veiligheidsregio's en IFV. Het resultaat van het project wordt voortgeleid aan de veiligheidsregio's, waarin alle disciplines zijn vertegenwoordigd.
Scope van het project	De nieuwe titel van dit project heeft geleid tot enige verbazing en verwarring. Gaat dit nu uitsluitend over de versterking van de Civiel Militaire Samenwerking, of betreft het ook andere thema's? Ons advies is dit project te positioneren als een integraal thema bij de drie projecten van het Rijk (saté-pennen). Aangezien de financiering van dit project pas in juli helderder wordt, kunnen wij niet goed overzien wat de praktische en financiële implicaties zijn.	GGD-GHOR Nederland	Het project BOB betreft de bovenregionale operationele besluitvorming en richt zich op het ontwerpen van het besluitvormingsproces in GRIP 5-situaties in geval van schaarste. Hierbij is Defensie nauw betrokken omdat het naar verwachting in veel gevallen schaarste van defensiecapaciteit zal betreffen. Daarnaast heeft Defensie zeer veel ervaring met 'Command and Control'. Deze kennis is noodzakelijk bij het ontwerpen van het besluitvormingsproces.
Doelstelling	Het eindresultaat van het project is een beoefende en geïmplementeerde basisstructuur voor besluitvorming bij GRIP 5 en GRIP Rijk incidenten. Deze doelstelling is niet correct, omdat het hier gaat om twee verschillende structuren. Dit projectplan dient dan ook nader uitgewerkt te worden. Geadviseerd wordt om de focus van dit project te richten op de praktische implementatie van zowel GRIP 5 als GRIP Rijk. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de aanbevelingen van het onderzoek van het IFV en met de ontwikkelingen die er zijn op het gebied van de flexibilisering van GRIP.	Veiligheidsregio Twente	BOB zal zich focussen op het stellen van prioriteiten in geval van GRIP 5. Het ministerie van V&J focust zich hierop in het geval van GRIP Rijk. De beide projecten trekken gezamenlijk op, zodat de resultaten op elkaar aansluiten.
Samenwerkingsmogelijkheden	Inhoudelijk wil ons bestuur aangeven dat zij voor de samenwerking met Defensie in onze regio mogelijkheden zien op het gebied van risico- en crisisbeheersing voor hoog water en op het gebied van cybersecurity. Wij willen in onze regio op deze onderwerpen actief in het kader van het '100 Resilient Cities' initiatief.	Veiligheidsregio Rotterdam Rijnmond	Het aanbod wordt zeer gewaardeerd en in het projectteam BOB zal worden bekeken op welke wijze dit aanbod in het project is in te passen.

Reactiematrix

Projecten Strategische agenda

